

Takéto stvárnenie Tochmanovho diela „Akoby si kameň jedla“ som si zvolila preto, že už na prvý pohľad upozorňuje na paradox života a smrti. Ide o zobrazenie termofotografie kostry. Termofotografia je nástroj, ktorý odhaľuje telesné teplo živých organizmov, no v kontexte kostí sa využíva na identifikáciu zvyškov tiel v masových hrobách. Kým termofotografia zachytáva teplo (symbol života), jej použitie pri snímaní kostí pripomína smrť, prázdnotu a zánik života. Tento kontrast zdôrazňuje tragédiu vojny, kde teplo života nahradil chlad smrti.

Aby som tento pocit, ktorý má obraz vyvolávať, lepšie sprostredkovala, vytvorila som ho na čiernom výkrese formátu A3. Čierna farba podvedome evokuje smrť a spája sa s touto tematikou. Veľkosť výkresu zároveň znemožňuje prehliadnuť tento problém a poukazuje na rozsah masakrov a masových hrobov. Kostra je nakreslená akvarelovými farbičkami, pričom čierny podklad je stále čiastočne viditeľný. Zvolila som si túto techniku najmä kvôli jej žiarivým a výrazným farbám, ktoré naznačujú, že nájdenie tela blízkej osoby v kontexte vojny, ako ju opisuje Tochmanova kniha, môže predstavovať istý druh „šťastného konca“.

Termofotografia kostier a kniha „Akoby si kameň jedla“ sú si paradoxne blízke v tom, že obe odhaľujú pravdu o hrôzach vojny. Technológia však zostáva chladným dôkazom, zatiaľ čo Tochmanova kniha vkladá do tohto procesu ľudskosť, emócie a pamäť. Paradox spočíva v napätí medzi odhaľovaním pravdy a nemožnosťou zachytiť celý ľudský rozmer tejto tragédie.

Ani v dnešnej dobe nie je to, čo Tochman vo svojej knihe opísal alebo naznačil, minulosťou. Genocída a etnické konflikty, dehumanizácia nepriateľa, hľadanie nezvestných a masové hroby, utrpenie civilného obyvateľstva, popieranie a ospravedlňovanie zločinov, propaganda a polarizácia, strata identity a kultúry, humanitárna kríza a utečenci – všetky tieto problémy a ešte viac máme stále medzi nami. Takéto diela by mali byť pripomienkou boja za slobodu.

Ľudský mozog má schopnosť zabúdať a vytesňovať nepríjemné udalosti s presvedčením, že „to sa nás netýka“. Všetkými aspektmi, ktoré som použila vo svojej práci, som mala za cieľ dosiahnuť uvedomenie a pochopenie, že to, čo čítame ako udalosť z minulosti, môže mať svoje paralely v súčasnosti. Stále čelíme podobným alebo dokonca rovnakým problémom.